EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 4. 7. 2024
COM(2024) 268 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Osemnásta výročná správa za rok 2023 o vykonávaní pomoci Únie podľa nariadenia Rady (ES) č. 389/2006 z 27. februára 2006, ktorým sa vytvára nástroj finančnej podpory na stimulovanie hospodárskeho rozvoja komunity tureckých Cyperčanov

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Osemnásta výročná správa za rok 2023 o vykonávaní pomoci Únie podľa nariadenia Rady (ES) č. 389/2006 z 27. februára 2006, ktorým sa vytvára nástroj finančnej podpory na stimulovanie hospodárskeho rozvoja komunity tureckých Cyperčanov

1. ÚVOD

Nariadenie Rady (ES) č. 389/2006[1] (ďalej len „nariadenie o pomoci“) tvorí základ pomoci určenej komunite tureckých Cyperčanov a vyžaduje sa v ňom predkladanie výročných správ Rade a Európskemu parlamentu.

2. PROGRAMOVANIE POMOCI

Od roku 2006 do konca roku 2023 bolo na operácie podľa nariadenia o pomoci naprogramovaných 688 miliónov EUR. V októbri 2023 bola na ročný akčný program na rok 2023 viazaná suma 31,7 milióna EUR[2]. Vo viacročnom finančnom rámci na roky 2021 – 2027 sa stanovila viacročná perspektíva programu so zabezpečením stabilného, každoročného financovania. Program pomoci má však výnimočný a prechodný charakter, ktorého cieľom je pripraviť a prípadne uľahčiť úplné uplatňovanie *acquis communautaire* po vyriešení cyperského problému v oblastiach Cyperskej republiky, v ktorých vláda Cyperskej republiky nevykonáva účinnú kontrolu. Nariadenie o pomoci, ako aj nariadenie Rady č. 2020/2093[3], ktorým sa stanovuje viacročný finančný rámec, umožňujú revíziu v prípade znovuzjednotenia.

3. VYKONÁVACIE MECHANIZMY

Program je realizovaný v tých oblastiach Cyperskej republiky, v ktorých vláda Cyperskej republiky nevykonáva účinnú kontrolu (ďalej len „oblasti, ktoré nie sú pod kontrolou vlády“) a v ktorých je uplatňovanie *acquis* dočasne pozastavené v zmysle protokolu 10 zmluvy o pristúpení. Pomoc sa realizuje v rámci priameho a nepriameho riadenia.

Práca Komisie prebieha v špecifickom politickom, právnom a diplomatickom kontexte. Poskytnutie takejto pomoci neznamená uznanie akéhokoľvek iného orgánu v daných oblastiach ako je vláda Cyperskej republiky. Pri realizácii programu sú potrebné *ad hoc* úpravy, pri ktorých sa dodržiavajú zásady správneho finančného riadenia. V rámci programov pomoci financovaných zo zdrojov EÚ by za normálnych okolností právny rámec pre vývoj daných programov pomoci tvorili dohody s vládou krajiny, ktorá prijíma pomoc. Takéto dohody však v prípade pomoci komunite tureckých Cyperčanov nie je možné uzatvoriť. Riadenie a zmiernenie inherentného rizika je súčasťou povinností Komisie. K prijatým opatreniam patrí intenzívne monitorovanie zmlúv a poskytovanie podpory prijímateľom, revidované platobné

---

[1] Nariadenie Rady (ES) č. 389/2006 z 27. februára 2006, ktorým sa vytvára nástroj finančnej podpory na stimulovanie hospodárskeho rozvoja komunity cyperských Turkov a ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 2667/2000 o Európskej agentúre pre obnovu (Ú. v. EÚ L 65, 7.3.2006, s. 5).

[2] Vykonávacie rozhodnutie Komisie z 12. septembra 2023 o prijatí akčného programu pre komunitu tureckých Cyperčanov na rok 2023 [C(2023) 5848].

[3] Nariadenie Rady (EÚ, Euratom) 2020/2093 zo 17. decembra 2020, ktorým sa stanovuje viacročný finančný rámec na roky 2021 až 2027 (Ú. v. EÚ L L433I, 22.12.2020, s. 11).

podmienky a opatrný prístup k využívaniu bankových záruk. Pomoc zahŕňa nemalú sumu grantovej podpory, čo si vyžaduje riadenie náročné na zdroje.

Aby sa zabezpečil vplyv, musí byť komunita tureckých Cyperčanov po nadobudnutí účinnosti komplexného riešenia plne zapojená do prípravy na vykonávanie *acquis* vzhľadom na zrušenie pozastavenia jeho uplatňovania v súlade s protokolom 10.

Programový tím pôsobí prostredníctvom kancelárie na poskytovanie podpory programu EÚ v oblastiach v Nikózii, ktoré nie sú pod kontrolou vlády. Zastúpenie Komisie na Cypre takisto usporadúva zasadnutia, semináre a tlačové konferencie a komunikuje s cyperskou verejnosťou vo všetkých častiach ostrova, okrem iného aj o programe pomoci. Okrem toho informačné stredisko Infopoint EÚ, financované v rámci programu pomoci, vykonáva celý rad akcií týkajúcich sa zviditeľňovania a komunikácie, poskytuje informácie o politikách, prioritách a akciách EÚ na podporu komunity tureckých Cyperčanov a propaguje európsku kultúru.

4. VYKONÁVANIE POČAS SLEDOVANÉHO OBDOBIA

4.1. Všeobecný prehľad

Komisia naďalej vykonáva nariadenie o pomoci s hlavným cieľom podporiť znovuzjednotenie. V prípade úplného vyriešenia cyperského problému Rada jednomyseľne rozhodne na základe návrhu Komisie o nevyhnutných úpravách tohto nariadenia.

Medzi činnosti realizované v roku 2023 patrilo pokračovanie mnohých etablovaných a úspešných projektov, ako sú napríklad štipendiá EÚ a opatrenia na budovanie dôvery na podporu Technického výboru pre kultúrne dedičstvo, ako aj Výboru pre nezvestné osoby. Z osobitného nástroja sa naďalej financovali iniciatívy v rámci technických výborov pre obe komunity.

Podstatnou zložkou programu je aj naďalej grantová podpora. Väčšia pomoc sa poskytla kľúčovým hospodárskym odvetviam v rámci prípravy na urovnanie cez projekty zamerané na súkromný sektor a rozvoj vidieka. Pokračovalo úsilie o hmatateľné zlepšenie aktuálnej situácie v oblasti eradikácie chorôb zvierat a bezpečnosti potravín.

Komisia pokračovala v úsilí pomôcť komunite tureckých Cyperčanov dodržiavať normy stanovené balíkom dvoch opatrení, ktoré Komisia prijala v roku 2021, pričom zaregistrovala chránené označenie pôvodu (CHOP) „Χαλλούμι“ (Halloumi)/„Hellim“ a stanovila podmienky presunu tohto výrobku nad demarkačnú líniu. Na tento účel sa prostredníctvom cielenej finančnej pomoci a technických expertov podporovali poľnohospodári, prevádzkovatelia potravinárskych podnikov a miestne orgány zodpovedné za kontroly v rámci celého reťazca potravinárskej výroby. Komisia okrem toho aj naďalej organizovala činnosť neformálnej pracovnej skupiny pre výrobok Halloumi/Hellim, ktorá spojila zainteresované strany z oboch cyperských komunít.

Stále existujú značné nedostatky, pokiaľ ide o schopnosť prijímateľov účinne vykonávať *acquis* po nadobudnutí účinnosti komplexného riešenia. Komunita tureckých Cyperčanov však naďalej dosahovala výrazný pokrok v mnohých oblastiach, napríklad v oblastiach životného prostredia, zdravia a bezpečnosti potravín, a začala lepšie rozumieť výzvam.

Ku koncu roka sa v rámci programu pomoci realizovalo 138 zmlúv.

4.2. Pokrok podľa cieľov

Celkovým cieľom programu pomoci je uľahčiť znovuzjednotenie Cypru stimulovaním hospodárskeho rozvoja komunity tureckých Cyperčanov s osobitným dôrazom na hospodársku integráciu ostrova, zlepšenie kontaktov medzi týmito oboma komunitami a s EÚ, ako aj na prípravu na *acquis*.

Činnosti vykonané v roku 2023 sú opísané ďalej pre každý cieľ nariadenia o pomoci.

4.2.1. Cieľ 1: Rozvoj a reštrukturalizácia infraštruktúry

V rámci Rozvojového programu Organizácie Spojených národov (ďalej len „UNDP“) sa pokračovalo vo vykonávaní nástroja miestnej infraštruktúry prostredníctvom platných dohôd o príspevku podpísaných s Komisiou vo výške 33,2 milióna EUR. Nástroj poskytuje podporu pri príprave a realizácii príslušných investícií do miestnej infraštruktúry. V roku 2023 boli dokončené tri projekty infraštruktúry, konkrétne výstavba Centra spolupráce v Kormakitise, rozšírenie čistiarne odpadových vôd v Morfou a obnova mokradí v Kouklii. Pracovalo sa na ďalších 15 projektoch vrátane vypracovania predrealizačnej štúdie na postavenie solárnej elektrárne spoločnej pre obe komunity.

Sanačné a stavebné práce na kanalizačnej sieti vo Famaguste, ktoré sa začali v júli 2021, boli ukončené v roku 2023. Nahradilo sa spolu 45 km kanalizačnej siete, pričom sa vyriešilo mnoho nedostatkov, ktoré sa našli v rámci pôvodného projektu, a zlepšila sa kvalita a funkčnosť systému.

Štrukturálne problémy s prevádzkovaním skládky v komunite tureckých Cyperčanov pretrvávali aj v roku 2023. Od jej odovzdania v roku 2022 príjemca nezlepšil prevádzku a riadenie zariadenia a naďalej uplatňoval nedostatočné postupy zneškodňovania odpadu. To nevyhnutne viedlo k značnému zhoršeniu situácie a znehodnoteniu investície. Prijímateľ pomoci bez zapojenia Komisie vyhlásil dve verejné súťaže na uzatvorenie zmluvy na prevádzku skládky. Obe však boli zrušené, čo znamená, že riadenie sektora odpadu v tejto komunite v budúcnosti stále zostáva neisté. Komisia je naďalej odhodlaná podporiť prijímateľa pri náprave tejto situácie za predpokladu, že sa príjmu vhodné strategické rozhodnutia týkajúce sa jeho riadenia.

V súlade s integrovaným plánom nakladania s tuhým odpadom financovaným z prostriedkov EÚ boli granty, ktorými sa podporilo osem miestnych komunít s cieľom zlepšiť ich infraštruktúru nakladania s odpadom, v roku 2023 ukončené.

Miestna technická spôsobilosť monitorovať kvalitu životného prostredia sa naďalej posilňovala prostredníctvom cielených činností na budovanie kapacít, napríklad rozvoja miestnej emisnej inventúry látok znečisťujúcich ovzdušie. Informácie, ktoré poskytla sieť na monitorovanie kvality ovzdušia financovaná z EÚ, sa v súčasnosti využívajú na posudzovanie úrovní znečistenia a vývoj konkrétnych opatrení na ich zníženie.

V telekomunikačnom sektore bola v roku 2023 vďaka projektu financovaného z EÚ dokončená nová vysielacia infraštruktúra. V rámci tohto projektu sa v komunite tureckých Cyperčanov úplne zrušilo analógové televízne vysielanie v šírke frekvenčného pásma 700 MHz. Tým sa umožnilo neobmedzené prideľovanie šírky frekvenčného pásma 700 MHz mobilným službám 5G, čo prispelo k zvýšenej digitalizácii v komunite tureckých Cyperčanov.

4.2.2. Cieľ 2: Podpora sociálneho a hospodárskeho rozvoja

Prostredníctvom programu pomoci Komisia naďalej riadila a podporovala hospodársku integráciu a rozvoj tým, že poskytovala balíky pomoci malým a stredným

podnikom v komunite tureckých Cyperčanov s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť a inovácie. Na konci roku 2023 dokončilo plnenie viacročných grantov v hodnote 4,6 milióna EUR takmer 100 podnikov, čo viedlo k vytvoreniu viac ako 200 nových pracovných miest, zavedeniu európskych štandardov kvality a podpore digitálnej transformácie. Program EÚ s názvom Into Business oslovil viac ako 1 150 podnikateľov a viedol k vytvoreniu 36 nových podnikov. Začalo fungovať inkubátorové stredisko EÚ, ktoré umožňuje startupom získať cielenú podporu.

Pokiaľ ide o hospodárske zbližovanie, pokračovala spolupráca so Svetovou bankou v oblasti makroekonomického monitorovania, štatistiky, uľahčovania obchodu a zlepšovania podnikateľského prostredia prostredníctvom zjednodušovania postupov. Prvé súhrnné zisťovanie týkajúce sa rozpočtu domácností, ktoré sa zameralo na monitorovanie chudoby, bolo dokončené v roku 2023 a o jeho zisteniach sa viedli rozsiahle diskusie. Pokročilo aj riešenie regulatórnych požiadaviek a prekonávanie prekážok súvisiacich s otváraním bankových účtov pre tureckých Cyperčanov v bankách v oblastiach kontrolovaných vládou a s umožňovaním platieb v rámci obchodu cez demarkačnú líniu.

K pokroku došlo aj v oblasti bezpečnosti výrobkov. Projekt technickej pomoci v oblasti dohľadu nad trhom, ktorý bol spustený v marci 2022 s cieľom zaviesť nové a zlepšiť existujúce postupy v metrológii, štandardizácii, akreditácii a posudzovaní zhody, pokračoval aj v roku 2023. Projekt, ktorý úzko spolupracuje so súkromným sektorom, prispieva k zlepšovaniu obchodného prostredia v komunite tureckých Cyperčanov a zároveň sa ním zabezpečuje, aby lokálne vyrábaný tovar vyhovoval normám EÚ.

Komisia pokračovala vo svojej dlhodobej podpore komunity tureckých Cyperčanov, aby im pomohla splniť európske normy v oblasti bezpečnosti potravín a zdravia zvierat a v oblasti prevencie, odhaľovania a eradikácie chorôb zvierat. Poľnohospodárom a poľnohospodárskym organizáciám sa poskytovali poľnohospodárske poradenské služby, čo viedlo k vytvoreniu skupiny vyše 100 miestnych technických poradcov a živej siete zainteresovaných strán, ktoré prejavili intenzívny záujem o prehĺbenie vedomostí a zlepšenie postupov. V rokoch 2022 – 2023 dokončilo jeden alebo viacero kurzov odborného vzdelávania a prípravy v oblasti poľnohospodárstva 109 poľnohospodárov a následne bolo vydaných spolu 247 osvedčení o odbornej príprave. Okrem toho sa v roku 2023 rozdelili granty v hodnote 3,5 milióna EUR medzi 53 poľnohospodárov, družstiev a prevádzkovateľov poľnohospodárskych podnikov, čo viedlo k zvýšeniu ich efektívnosti a produktivity.

Naďalej sa vykonávali činnosti v oblasti bezpečnosti potravín a pripravenosti na krízy, ktoré mali vplyv na obchod cez demarkačnú líniu a na systém CHOP Halloumi/Hellim. Výsledkom bolo, že v marci 2023 získal prvý výrobok Halloumi/Hellim vyrobený v komunite tureckých Cyperčanov osvedčenie o súlade s CHOP. Do konca roku 2023 boli v rámci systému CHOP certifikovaní a overení traja producenti 15 poľnohospodárskych podnikov vyrábajúcich syr Halloumi/Hellim v komunite tureckých Cyperčanov. Neformálna pracovná skupina Komisie pre výrobok Halloumi/Hellim sa v roku 2023 stretla na štyroch zasadnutiach týkajúcich sa vykonávania systému CHOP.

Veľkoplošný odber vzoriek a testovanie zvierat na prioritné choroby vrátane brucelózy, tuberkulózy a slintačky a krívačky pokračoval aj v roku 2023. Komisia na tento účel poskytla laboratórne testy, veterinárny spotrebný materiál a služby. V dôsledku komplexného rozsahu opatrení programu pomoci sa prevalencia brucelózy

naďalej znižovala a do konca roku 2023 klesla na 0,3 %. Tuberkulózu a slintačku a krívačku sa už podarilo eradikovať.

Pomoc z finančných prostriedkov EÚ okrem toho prispela k ďalšiemu pokroku pri zapájaní súkromných veterinárnych lekárov do vykonávania kontrol v oblasti bezpečnosti potravín a veterinárnych kontrol.

Komisia naďalej podporovala oblasť vzdelávania, pričom sa zamerala na odborné vzdelávanie a prípravu, celoživotné vzdelávanie a profesijný rozvoj učiteľov. Do konca roku 2023 sa zaviedli balíky školských vzdelávacích programov pre 20 povolaní a bolo pre ne vyškolených 330 nových učiteľov. Celkovo bolo zorganizovaných 103 kurzov odbornej prípravy a vyvinutých 200 modulov na zvýšenie zručností a znalostí všetkých učiteľov v komunite tureckých Cyperčanov.

Projekt technickej pomoci v spolupráci so štatistickým úradom Statistics Denmark aj naďalej skvalitňoval poskytovanie služieb a riadenie zdrojov údajov. Tento projekt dopĺňala cielená pomoc poskytovaná prostredníctvom nástroja technickej pomoci a výmeny informácií (TAIEX) Komisie a Svetovou bankou. Všetky tieto činnosti vytvárajú komplexnú stratégiu EÚ zacielenú na zlepšenie poskytovania štatistiky v komunite tureckých Cyperčanov, s výhľadom na uľahčenie opätovného zjednotenia.

4.2.3. Cieľ 3: Podpora uzmierenia, opatrenia na budovanie dôvery a podpora občianskej spoločnosti

Výbor pre nezvestné osoby, ktorý je podporovaný v rámci programu pomoci prostredníctvom dohody o príspevku s UNDP, naďalej pokračoval vo vykonávaní terénnych a laboratórnych činností. Z celkového počtu 2 002 nezvestných osôb do konca roku 2023 exhumoval 1 186 súborov pozostatkov. Z nich bolo 1 044 geneticky identifikovaných a vrátených rodinám.

V roku 2023 bola podpísaná nová dohoda o príspevku vo výške 2,6 milióna EUR s cieľom poskytnúť finančné prostriedky na operácie výboru v roku 2024. EÚ v období 2006 – 2023 celkovo prispela na podporu činností Výboru pre nezvestné osoby sumou 38,5 milióna EUR, čo predstavuje 80 % celkových finančných prostriedkov v tomto období.

Kľúčovým prvkom opatrení na zmierenie a budovanie dôvery, ktoré sa podporujú v rámci programu pomoci v úzkej spolupráci s Technickým výborom pre kultúrne dedičstvo spoločným pre obe komunity, zostáva ochrana kultúrneho dedičstva. Celkovo sa na program ochrany kultúrneho dedičstva v rokoch 2006 až 2023 poskytlo financovanie z prostriedkov EÚ vo výške približne 27,5 milióna EUR. To umožnilo zachovanie, štrukturálnu podporu, fyzickú ochranu alebo obnovu 142 lokalít kultúrneho dedičstva na celom ostrove.

V roku 2023 pridelila EÚ nový príspevok vo výške 2 milióny EUR na nástroj podpory pre technické výbory oboch komunít. Túto podporu vykonáva Rozvojový program Organizácie Spojených národov (UNDP). Prostredníctvom nástroja podpory bolo od roku 2019 poskytnuté financovanie pre zhruba 20 projektov technických výborov, od štúdií uskutočniteľnosti a výskumných štúdií až po workshopy a výstavy.

Úspešné zavedenie pilotného systému štipendií poskytovaných hnutím United World Colleges, spoločného pre obe komunity, umožnilo 46 študentom z oboch komunít zapojiť sa v rokoch 2020 až 2023 do programu International Baccalaureate Diploma v rôznych krajinách. Medzi ďalšie akcie hnutia United World Colleges patria činnosti

zapájania mládeže medzi komunitami a krátke kurzy zamerané na posilnenie postavenia mladých ľudí, aby vo svojej spoločnosti mohli priniesť pozitívnu zmenu.

Podpora občianskej spoločnosti pokračovala aj v roku 2023. Z programu „Občiansky priestor“, ktorý poskytuje technickú pomoc organizáciám občianskej spoločnosti, sa naďalej pomáhali budovať ich kapacity, podporovalo sa prostredie umožňujúce rozvoj občianskej spoločnosti a podnecovalo sa vytváranie sietí a jednotné akcie s gréckymi Cyperčanmi a inými organizáciami občianskej spoločnosti EÚ.

Výzva na predkladanie návrhov v rámci opatrenia VIII týkajúca sa cyperskej občianskej spoločnosti v roku 2022 viedla k udeleniu 17 grantov, v rámci ktorých sa rozdelilo dovedna 2,5 milióna EUR. Projekty, ktoré sa zameriavali na výskumné činnosti spoločné pre obe komunity, opatrenia na budovanie dôvery medzi oboma komunitami a posilnenie občianskej spoločnosti v komunite tureckých Cyperčanov, vstúpili v roku 2023 do fázy plného vykonávania, čím umožnili občianskej spoločnosti organizovať najdôležitejšie činnosti na obhajovanie záujmov a stimulovanie občianskej angažovanosti.

Združenie Platforma pre ľudské práva pokračovalo v úspešnom vykonávaní svojho priameho grantu financovaného z prostriedkov EÚ, pričom v roku 2023 mu bolo poskytnuté dodatočné financovanie. Hlavné činnosti sa zamerali na boj proti obchodovaniu s ľuďmi, práva utečencov, práva LGBTIQ+, účasť príslušných zainteresovaných strán, primerané podmienky väzby a ochranu pred mučením. Platforma sa podieľala na tom, že sa pred „súdy“ komunity tureckých Cyperčanov dostal prvý prípad obchodovania s ľuďmi, ktorý sa skončil odsúdením. Okrem toho poskytla podporu obetiam porušovania ľudských práv a posilnila kapacity občianskej spoločnosti, pokiaľ ide o otázky súvisiace s právami vo všeobecnosti.

4.2.4. *Cieľ 4:* Približovanie komunity tureckých Cyperčanov *k Európskej únii*

Partnerom Komisie pri vykonávaní štipendijného programu EÚ je od roku 2022 Goetheho inštitút. V akademickom roku 2023/2024 bolo ponúknutých 129 štipendií študentom z komunity tureckých Cyperčanov, ktoré im poskytli možnosť zapísať sa na univerzity v krajinách EÚ, a ku koncu roka 2023 boli dvaja turecký Cyperčania využívajúci štipendium EÚ prijatí na College of Europe.

Od roku 2007 bolo študentom poskytnutých viac než 2 150 štipendií, ktoré pokrývali viac ako 100 univerzít a 23 krajín EÚ. Tieto štipendiá podporujú študentov v prvom roku ich vysokoškolského štúdia, absolventov v rámci magisterského alebo doktorandského štúdia a výskumníkov a odborníkov pri ďalšom rozvoji ich jazykových a odborných zručností v členských štátoch EÚ. Komisia takisto začala spoločne s inštitútom Goethe Institut prevádzkovať online platformu Alumni Connect Digital, ktorá má spájať štipendistov.

Stredisko Infopoint EÚ je riadené kanceláriou na poskytovanie podpory programu EÚ v spolupráci so zastúpením Európskej komisie na Cypre. V roku 2023 dosiahlo prostredníctvom online aj offline aktivít vysokú úroveň viditeľnosti pre EÚ. Stredisko Infopoint EÚ vykonalo v roku 2023 vyše 500 činností v oblasti komunikácie a viditeľnosti, ktoré sa týkali tém súvisiacich s EÚ, ako sú práva zdravotne postihnutých osôb, sloboda prejavu, obchod cez demarkačnú líniu a Európska zelená dohoda. Celkovo sa zorganizovalo 30 podujatí s vyše 20 000 účastníkmi, čo odrážalo posun politiky k väčšiemu dôrazu na podujatia zamerané na viditeľnosť a komunikáciu pre väčší počet prijímateľov. Komisia počas tohto obdobia vypracovala 20 publikácií, 75 infografík a 15 audiovizuálnych produkcií.

4.2.5. Ciele 5 a 6: Príprava komunity tureckých Cyperčanov na zavedenie a vykonávanie acquis

Nástroj technickej pomoci a výmeny informácií (TAIEX) sa používa na vykonávanie cieľov 5 a 6 nariadenia o pomoci. Pomáha komunite tureckých Cyperčanov pripraviť sa na vykonávanie *acquis* vzhľadom na zrušenie pozastavenia jeho uplatňovania po nadobudnutí účinnosti komplexného riešenia.

Nástroj TAIEX je naďalej dôležitým nástrojom na splnenie cieľov programu pomoci. V roku 2023 sa pomocou tohto nástroja poskytla nepretržitá podpora v 12 tematických oblastiach *acquis* prostredníctvom spojenia online a podujatí a podujatí na mieste. V rámci nástroja TAIEX sa zorganizovalo približne 150 podujatí, čo je v súlade s počtom z minulého roku. Okrem toho bola vytvorená databáza všetkých právnych textov navrhnutých s podporou nástroja TAIEX a pokračovalo sa v úsilí zlepšiť kvalitu prekladov a tlmočenia v komunite tureckých Cyperčanov.

Podpora obchodu cez demarkačnú líniu v rámci nástroja TAIEX [nariadenie Rady (ES) č. 866/2004] sa v roku 2023 výrazne zvýšila. Nezávislí experti poverení Komisiou vykonali pravidelné inšpekcie čerstvého ovocia a zeleniny, zemiakov, medu a rýb. Okrem šiestich druhov spracovaných potravín rastlinného pôvodu, s ktorými sa povolilo obchodovať cez demarkačnú líniu prvýkrát v roku 2022, sa povolil obchod aj s obalovými materiálmi prichádzajúcimi do styku s potravinami a dvomi novými spracovanými potravinovými výrobkami rastlinného pôvodu, konkrétne so stolovými olivami a rôznymi ovocnými šťavami. Experti v rámci nástroja TAIEX zabezpečili normy a kvalitu na úrovni EÚ príslušnými kontrolami súladu zariadení v oblastiach, ktoré nie sú pod kontrolou vlády.

Na ďalšie uľahčenie obchodu cez demarkačnú líniu začala Komisia v novembri 2023 prevádzkovať „jednotné kontaktné miesto EÚ“, ktoré poskytuje vedomosti, podporu a príležitosti na vytváranie sietí pre podniky a obchodníkov, ktorí majú záujem o obchod cez demarkačnú líniu alebo sa na ňom podieľajú.

4.3. Finančné plnenie (zmluvy a platby)

4.3.1. Uzatváranie zmlúv

Komisia v roku 2023 podpísala právne záväzky vo výške 36,9 milióna EUR.

4.3.2. Platby

Platby v roku 2023 dosiahli celkovú sumu 37,3 milióna EUR (v roku 2022 dosiahli 40,6 milióna EUR).

4.4. Monitorovanie

Komisia má priamu zodpovednosť za realizáciu väčšiny projektov (priame riadenie). Miera monitorovania zo strany zamestnancov Komisie je veľmi vysoká, zahŕňa nepretržité kontakty so zhotoviteľmi, neohlásené kontroly, výjazdové zasadnutia a zasadnutia riadiacich výborov. Technická pomoc podporného tímu pre grant naďalej podporovala Komisiu pri monitorovaní plnenia zmlúv o grante a zároveň pomáhala príjemcom grantov pri uplatňovaní pravidiel EÚ týkajúcich sa vykonávania zmluvy o grante, a to aj v prípade sekundárneho verejného obstarávania.

Komisia takisto realizuje niekoľko zmlúv prostredníctvom nepriameho riadenia. Vykonávajúce subjekty, napríklad UNDP, Svetová banka, Goetheho inštitút, GiZ a NI-CO, podávajú správy Komisii v súlade s príslušnými rámcovými dohodami. Komisia je úzko zapojená do každodenného monitorovania týchto akcií.

4.5. Audit a kontroly

Odporúčania z posledného auditu týkajúce sa systému vnútornej kontroly v oblasti verejného obstarávania, ktorý vykonal Útvar pre vnútorný audit v roku 2017, sa v plnej miere vykonali.

4.6. Hodnotenie

V roku 2022 bolo uverejnené nezávislé hodnotenie programu pomoci týkajúce sa rokov 2013 – 2018. Výsledky tohto hodnotenia boli uspokojivé. V hodnotení sa dospelo k záveru, že program je naďalej relevantný a že jeho vplyv je vo všeobecnosti pozitívny. Potvrdila sa pridaná hodnota EÚ a uznalo sa, že program prispieva k udržiavaniu vyhliadok na znovuzjednotenie. Takisto sa poukázalo na všeobecnú súdržnosť a účinnosť programu. V hodnotení sa zároveň zdôraznilo, že len samotný program pomoci nebude stačiť na dosiahnutie znovuzjednotenia Cypru, za ktoré sú stále zodpovedné obidve cyperské komunity.

4.7. Informácie, publicita a viditeľnosť

V roku 2023 bolo zorganizovaných celkom 505 akcií zameraných na viditeľnosť a komunikáciu s cieľom predstaviť prácu EÚ. Komisia uverejnila aj brožúru o rozvoji súkromného sektora.

4.8. Konzultácie s vládou Cyperskej republiky

So zástupcami vlády Cyperskej republiky prebiehali pravidelné stretnutia. Komisia sa aj naďalej spolieha na spoluprácu vlády v oblasti overovania vlastníckych práv a uľahčenia práce technických výborov spoločných pre obe komunity. Komisia sa pravidelne stretáva s Ministerstvom zahraničných vecí a Stálym zastúpením Cyperskej republiky pri EÚ.

5. ZÁVERY

Komisia prostredníctvom práce vykonávanej v súlade s cieľmi nariadenia o pomoci naďalej poskytuje pomoc na základe nariadenia o pomoci na uľahčenie opätovného zjednotenia Cypru podporou hospodárskeho rozvoja komunity tureckých Cyperčanov.

V roku 2023 sa pomoc naďalej zameriavala na oblasti, ktoré vykazujú osobitné problémy pre budúci súlad s *acquis*, pričom sa zároveň zaručilo, že vznikajúce potreby budú účinne riešené.

Dôraz na relevantnosť, zrelosť, vlastníctvo a udržateľnosť projektov priniesol pozitívne výsledky a bude naďalej usmerňovať diskusie o budúcich programoch. Bude sa takisto pokračovať v úsilí o vytvorenie väčšieho a dlhodobejšieho vplyvu na prioritné oblasti prostredníctvom strategických opatrení.

Komisia je pripravená poskytnúť podľa potreby zdroje na podporu rokovaní o vyriešení cyperskej otázky vedených pod záštitou OSN, a to aj v rámci programu pomoci.